

**Әкімшілік құқық. Қаржы құқығы / Administrative law. Financial law /
Административное право. Финансовое право**

ХҒТАР 10.19.01

<https://doi.org/10.32523/2616-6844-2026-154-1-41-50>

Ғылыми мақала

Жасанды интеллектті пайдаланудың құқықтық мәселелері

Ж.С. Бердиярова*¹, Ш.А. Саймова², Абдуллаева Д.С.³

¹Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

²ҚР ПББ жанындағы “Парламентаризм институты”, Астана, Қазақстан

³Ташкент мемлекеттік заң университеті, Ташкент, Өзбекстан

(E-mail: ¹zhamilka85@mail.ru, ²saimova85@gmail.com, ³dilfuza.abdullayeva@yandex.ru)

Аңдатпа. Мақалада жасанды интеллект технологияларын қолданудың құқықтық мәселелері қарастырылады. Зерттеудің мақсаты – жасанды интеллектті пайдалану саласындағы құқықтық реттеудің негізгі бағыттарын талдау және Қазақстан Республикасындағы қолданыстағы заңнаманы жетілдіру мәселелерін айқындау.

Зерттеу барысында жүйелік, салыстырмалы-құқықтық, формальды-құқықтық әдістер, сондай-ақ талдау және синтез тәсілдері қолданылды. Мақалада жасанды интеллект технологияларының қоғам өмірінің түрлі салаларында кеңінен қолданылуы құқықтық реттеудің жаңа бағыттарын қалыптастыратыны көрсетілген.

Авторлар жасанды интеллектті пайдаланудың дербес деректерді қорғау, киберқауіпсіздік, зияткерлік меншік құқықтары және құқықтық жауапкершілік мәселелерімен өзара байланысын талдайды. Сонымен қатар Қазақстан Республикасында жасанды интеллект саласын құқықтық реттеудің негізгі қағидаттары «Жасанды интеллект туралы» заңда бекітілгені көрсетіліп, осы саладағы құқықтық реттеудің ерекшеліктері қарастырылады.

Мақалада халықаралық тәжірибеге, соның ішінде Еуропалық Одақтың жасанды интеллектті реттеу саласындағы құқықтық актілеріне салыстырмалы талдау жүргізілген. Зерттеу нәтижелері жасанды интеллект технологияларын құқықтық реттеудің қолданыстағы жүйесін одан әрі жетілдірудің, ұлттық заңнаманы халықаралық тәжірибемен үйлестірудің және жасанды интеллект жүйелерін қауіпсіз пайдалануды қамтамасыз ететін құқықтық тетіктерді дамыту қажеттігін көрсетті. Зерттеу нәтижелері ғылыми және практикалық маңызға ие.

Түйін сөздер: жасанды интеллект, құқықтық реттеу, цифрлық құқық, дербес деректерді қорғау, киберқауіпсіздік, зияткерлік меншік, жасанды интеллект туралы заң.

Кіріспе

Қазіргі кезеңде цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы қоғамның барлық салаларына елеулі әсер етуде. Соның ішінде жасанды интеллект технологиялары экономиканың, мемлекеттік басқарудың, білім беру мен медицина саласының, сондай-ақ құқықтық қызметтің маңызды құрамдас элементіне айналып отыр [4]. Жасанды интеллект жүйелері үлкен көлемдегі деректерді өңдеу, шешім қабылдау процестерін автоматтандыру және түрлі қызметтердің тиімділігін арттыру мүмкіндігімен ерекшеленеді.

Сонымен қатар жасанды интеллект технологияларының кеңінен таралуы құқықтық реттеу саласында жаңа мәселелердің пайда болуына алып келуде. Атап айтқанда, жасанды интеллекттің құқықтық мәртебесі, дербес деректерді қорғау, киберқауіпсіздік, зияткерлік меншік құқықтары және жасанды интеллект жүйелерінің әрекеттері үшін жауапкершілік мәселелері қазіргі құқық ғылымының өзекті бағыттарының бірі болып табылады [5].

Қазақстан Республикасында ақпараттық технологиялар мен цифрлық инфрақұрылымды дамыту мақсатында бірқатар нормативтік құқықтық актілер қабылданған. Олардың қатарында «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы [1], «Ақпараттандыру туралы» Қазақстан Республикасының Заңы [2], сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2024 жылғы 24 шілдедегі №592 қаулысымен бекітілген «Жасанды интеллектті дамытудың 2024–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы» бар [3].

Сонымен бірге Қазақстан Республикасында жасанды интеллект саласын құқықтық реттеудің негізгі қағидаттары «Жасанды интеллект туралы» заңда бекітілген [18].

Соған қарамастан, жасанды интеллект технологияларын құқықтық реттеу саласында бірқатар теориялық және практикалық мәселелер әлі де толық шешімін тапқан жоқ. Әсіресе жасанды интеллектті пайдалану кезінде туындайтын құқықтық жауапкершілік, дербес деректерді қорғау, киберқауіпсіздік және ұлттық қауіпсіздік мәселелері ғылыми тұрғыдан жан-жақты зерттеуді қажет етеді.

Осыған байланысты зерттеудің мақсаты жасанды интеллект технологияларын қолданудың құқықтық мәселелерін талдау және Қазақстан Республикасында жасанды интеллектті құқықтық реттеуді жетілдіру бағыттарын айқындау.

Зерттеу әдістері

Жасанды интеллектті құқықтық реттеу мәселелерін зерттеу барысында жалпы ғылыми және арнайы құқықтық зерттеу әдістерінің жиынтығы пайдаланылды.

Зерттеудің әдіснамалық негізін жүйелік талдау, салыстырмалы-құқықтық, формальды-құқықтық және талдау мен синтез әдістері құрайды.

Формальды-құқықтық әдіс Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасын, оның ішінде ақпараттық технологиялар, киберқауіпсіздік, дербес деректерді қорғау және зияткерлік меншік саласындағы нормативтік құқықтық актілерді талдау үшін пайдаланылды. Сонымен қатар Қазақстан Республикасында қабылданған «Жасанды интеллект туралы» заңның негізгі ережелері, сондай-ақ осы саладағы мемлекеттік саясатты айқындайтын стратегиялық құжаттар зерттелді [18].

Салыстырмалы-құқықтық әдіс арқылы шетел мемлекеттерінің жасанды интеллект саласындағы құқықтық реттеу тәжірибесіне талдау жүргізілді. Атап айтқанда, Еуропалық Одақтың жасанды интеллект туралы құқықтық актілері, АҚШ-тағы жасанды интеллектті реттеу бастамалары және бірқатар халықаралық ұйымдардың ұсынымдары талданды. Бұл тәсіл Қазақстан Республикасының ұлттық заңнамасын халықаралық тәжірибемен салыстыра отырып бағалауға мүмкіндік берді.

Жүйелік әдіс жасанды интеллектті құқықтық реттеу мәселелерін құқықтық жүйенің әртүрлі салаларымен, атап айтқанда азаматтық құқық, қылмыстық құқық, ақпараттық құқық және адам құқықтарын қорғау жүйесімен өзара байланыста қарастыруға мүмкіндік берді.

Сонымен қатар зерттеу барысында авторлық ғылыми талдау жүргізіліп, жасанды интеллектті құқықтық реттеудің ұлттық ерекшеліктері анықталды. Аталған әдістер жасанды интеллект технологияларының құқықтық салдарын кешенді бағалауға және құқықтық реттеуді жетілдіру бағыттарын анықтауға мүмкіндік берді.

Осы зерттеу әдістерінің жиынтығы жасанды интеллектті құқықтық реттеу саласындағы өзекті мәселелерді кешенді түрде қарастыруға және ұлттық заңнаманы жетілдіру бағыттарын айқындауға мүмкіндік берді.

Зерттеу барысында халықаралық құқықтық құжаттар, соның ішінде Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы [8], Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пакт [10], Экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтар туралы халықаралық пакт [9], сондай-ақ жасанды интеллект технологияларын дамыту мен пайдалануға қатысты халықаралық ұйымдардың ұсынымдары пайдаланылды.

Талқылау

Қазіргі кезеңде жасанды интеллект технологиялары қоғам өмірінің түрлі салаларына белсенді түрде енгізілуде. Экономика, мемлекеттік басқару, медицина, білім беру және құқықтық қызмет салаларында жасанды интеллектті қолдану тиімділікті арттыруға, шешім қабылдау процестерін жеделдетуге және ақпараттық ресурстарды тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар жасанды интеллект технологияларының қарқынды дамуы құқықтық реттеу саласында бірқатар жаңа мәселелерді туындатып отыр. Атап айтқанда, жасанды интеллекттің құқықтық мәртебесі, дербес деректерді қорғау, киберқауіпсіздік, зияткерлік меншік құқықтары және жасанды интеллект жүйелерінің әрекеттері үшін жауапкершілік мәселелері қазіргі құқық ғылымындағы өзекті бағыттардың бірі болып табылады.

Қазақстан Республикасында ақпараттық технологиялар мен цифрлық инфрақұрылымды дамыту мақсатында бірқатар нормативтік құқықтық актілер қабылданған. Олардың қатарында «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы [1], «Ақпараттандыру туралы» Қазақстан Республикасының Заңы [2], сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2024 жылғы 24 шілдедегі №592 қаулысымен бекітілген «Жасанды интеллектті дамытудың 2024-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы» бар [3].

Аталған құжаттар жасанды интеллект технологияларын дамыту үшін институционалдық және ұйымдастырушылық негіздерді қалыптастыруға бағытталған. Сонымен

қатар Қазақстан Республикасында жасанды интеллект саласын құқықтық реттеудің негізгі қағидаттары «Жасанды интеллект туралы» Қазақстан Республикасының заңында бекітілген [18]. Бұл заң жасанды интеллект технологияларын дамыту, пайдалану және қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласындағы қоғамдық қатынастарды реттеуге бағытталған.

Сонымен бірге жасанды интеллектті құқықтық реттеу мәселелері зияткерлік меншік құқықтарымен де тығыз байланысты. Жасанды интеллект жүйелері арқылы жасалған шығармашылық нәтижелердің құқықтық мәртебесі, деректер жиынтығына меншік құқығы және жасанды интеллект көмегімен жасалған өнімдерге авторлық құқықтың тиесілілігі қазіргі таңда құқық ғылымында кеңінен талқыланатын мәселелердің бірі болып табылады.

Бұл тұрғыда халықаралық тәжірибені зерттеу ерекше маңызға ие. Мысалы, Еуропалық Одақта жасанды интеллект технологияларын реттеу мақсатында AI Act деп аталатын құқықтық акт қабылданған. Бұл құжат жасанды интеллект жүйелерін тәуекел деңгейіне қарай жіктеу арқылы олардың қолданылу тәртібін айқындайды және адам құқықтарын қорғауға бағытталған бірқатар құқықтық талаптарды белгілейді.

Сонымен қатар АҚШ-та жасанды интеллектті реттеу саласында бірқатар стратегиялық құжаттар мен заңнамалық бастамалар қабылданған. Бұл құжаттар жасанды интеллект технологияларын қауіпсіз және жауапты пайдалану қағидаттарын қалыптастыруға бағытталған.

Жасанды интеллект жүйелерінің құқықтық реттелуі қылмыстық құқық саласында да ерекше маңызға ие. Жасанды интеллектті пайдалану алаяқтық, деректерді заңсыз пайдалану, кибершабуылдар және басқа да құқық бұзушылықтардың жаңа түрлерінің пайда болуына әкелуі мүмкін. Осыған байланысты жасанды интеллектті пайдалану кезінде туындайтын құқық бұзушылықтар үшін құқықтық жауапкершілік мәселелерін нақтылау қажет.

Осылайша жасанды интеллект технологияларының дамуы құқықтық жүйе алдында жаңа міндеттер мен талаптарды қалыптастырады. Бұл жағдай ұлттық заңнаманы жетілдіруді, халықаралық тәжірибені ескере отырып құқықтық реттеудің тиімді механизмдерін қалыптастыруды талап етеді.

Жасанды интеллект технологияларын кеңінен қолдану қылмыстық құқық саласында да жаңа құқықтық мәселелердің пайда болуына алып келеді. Атап айтқанда, жасанды интеллектті пайдалану арқылы жасалатын алаяқтық, дербес деректерді заңсыз жинау және пайдалану, кибершабуылдар, ақпараттық жүйелерге заңсыз қол жеткізу сияқты құқық бұзушылықтардың жаңа түрлері қалыптасуы мүмкін.

Осыған байланысты жасанды интеллект технологияларын заңсыз пайдалану жағдайлары үшін құқықтық жауапкершілікті нақтылау мәселесі ерекше маңызға ие. Біздің пікірімізше, Қазақстан Республикасының қылмыстық заңнамасында жасанды интеллект технологияларын пайдалану арқылы жасалған құқық бұзушылықтардың ерекшеліктерін ескере отырып, тиісті құқықтық нормаларды жетілдіру қажеттілігі туындайды.

Жасанды интеллектті құқықтық реттеу мәселелері ұлттық қауіпсіздікпен де тығыз байланысты. Ақпараттық қауіпсіздік, киберқауіпсіздік және деректерді қорғау салаларында жасанды интеллект технологияларын пайдалану мемлекет үшін жаңа қауіп-қатерлер пайда болуына алып келуі мүмкін. Сондықтан ұлттық заңнаманы жетілдіру

барысында жасанды интеллект технологияларын қауіпсіз пайдалану тетіктерін қалыптастыру және құқықтық бақылау механизмдерін дамыту ерекше маңызға ие.

Нәтижелер

Жүргізілген зерттеу нәтижелері жасанды интеллектті құқықтық реттеу саласында бірқатар маңызды ғылыми тұжырымдар жасауға мүмкіндік берді.

Біріншіден, жасанды интеллект технологияларының қарқынды дамуы құқықтық реттеудің жаңа бағыттарын қалыптастыруды талап етеді. Жасанды интеллект жүйелері қоғамдық қатынастардың көптеген салаларына әсер ететіндіктен, оларды құқықтық тұрғыдан реттеу кешенді сипатта жүзеге асырылуы тиіс.

Екіншіден, Қазақстан Республикасында жасанды интеллект технологияларын дамытуға бағытталған нормативтік құқықтық және стратегиялық құжаттар қалыптасқанымен, осы саладағы құқықтық реттеуді одан әрі жетілдіру қажеттілігі сақталып отыр. Бұл әсіресе дербес деректерді қорғау, киберқауіпсіздік, зияткерлік меншік құқықтары және жасанды интеллект жүйелерінің жауапкершілігі мәселелеріне қатысты.

Үшіншіден, халықаралық тәжірибені талдау жасанды интеллектті құқықтық реттеу барысында тәуекелге негізделген тәсілді қолданудың тиімділігін көрсетеді. Еуропалық Одақтың AI Акт құқықтық актісінде жасанды интеллект жүйелерін тәуекел деңгейіне қарай жіктеу арқылы оларды қолданудың құқықтық талаптары белгіленген.

Төртіншіден, жасанды интеллект технологияларын қолдану қылмыстық құқық саласында да жаңа құқықтық мәселелердің пайда болуына алып келеді. Осыған байланысты жасанды интеллектті пайдалану арқылы жасалған құқық бұзушылықтар үшін құқықтық жауапкершілік мәселелерін нақтылау қажеттілігі анықталды.

Бесіншіден, жасанды интеллект технологияларының дамуы ұлттық қауіпсіздік, ақпараттық қауіпсіздік және деректерді қорғау салаларымен тығыз байланысты. Сондықтан жасанды интеллектті пайдалану барысында қауіпсіздік талаптарын күшейту және құқықтық бақылау механизмдерін жетілдіру маңызды болып табылады.

Осылайша жүргізілген зерттеу жасанды интеллектті құқықтық реттеуді жетілдіру үшін ұлттық заңнаманы халықаралық тәжірибемен үйлестіру және құқықтық реттеудің тиімді механизмдерін қалыптастыру қажеттігін айқындады.

Қорытынды

Жүргізілген зерттеу жасанды интеллект технологияларының дамуы құқықтық реттеудің жаңа бағыттарын қалыптастыратынын көрсетті. Жасанды интеллектті пайдалану дербес деректерді қорғау, киберқауіпсіздік, зияткерлік меншік құқықтары және құқықтық жауапкершілік мәселелерімен тығыз байланысты.

Халықаралық тәжірибені талдау жасанды интеллектті құқықтық реттеуде тәуекелге негізделген тәсілді қолданудың тиімді екенін айқындады. Осыған байланысты Қазақстан Республикасында жасанды интеллект технологияларын құқықтық реттеу механизмдерін жетілдіру және ұлттық заңнаманы халықаралық тәжірибемен үйлестіру маңызды болып табылады.

Сонымен қатар жасанды интеллект технологияларын пайдалану барысында ұлттық қауіпсіздік, ақпараттық қауіпсіздік және деректерді қорғау талаптарын күшейту

қажеттілігі анықталды. Осы бағытта жасанды интеллектті қауіпсіз және жауапты пайдалануға арналған құқықтық тетіктерді дамыту өзекті міндеттердің бірі болып табылады.

Мүдделер қақтығысы

Бұл зерттеу этикалық принциптер мен нормаларға сәйкес жүргізіледі. Оған адамдар немесе жануарлар қатыспайтындықтан, келісім қажет емес және ықтимал мүдделер қақтығысы жоқ.

Авторлардың қосқан үлесі

Ж.С. Бердиярова – зерттеудің тұжырымдамасын әзірлеуге, ғылыми әдіснаманы қалыптастыруға және мақаланың негізгі мазмұнын дайындауға жетекшілік етті.

Ш.Ш. Саймова – зерттеу материалдарын жинау, талдау және өңдеу жұмыстарына, сондай-ақ мәтінді дайындауға және редакциялауға қатысты.

Д.С. Абдуллаева – зерттеу нәтижелерін талдауға, оларды интерпретациялауға және мақаланың мазмұнын сыни тұрғыдан қайта қарауға үлес қосты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы (2015) «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» Заңы, 16 қараша. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).

2. Қазақстан Республикасы (2015) «Ақпараттандыру туралы» Заңы, 24 қараша. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).

3. Қазақстан Республикасы Үкіметі (2024) «Жасанды интеллектті дамытудың 2024–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы», 24 шілде № 592 қаулы. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).

4. Қазақстан Республикасы Үкіметі (2017) «Киберқауіпсіздік тұжырымдамасы (“Қазақстанның киберқалқаны”)), 30 маусым № 407 қаулы. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).

5. Кусаинова, М. және Мехдиев, Н. (2024) «В Казахстане принята 5-летняя государственная программа по развитию искусственного интеллекта». Қолжетімді: <https://www.aa.com.tr/ru/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).

6. Қазақстан Республикасы (1999) Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі (ерекше бөлім), 1 шілде № 409. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).

7. Қазақстан Республикасы (2011) «Зияткерлік меншік құқықтарын сақтау және қорғау саласындағы бірыңғай реттеу қағидаттары туралы келісімді ратификациялау туралы» Заңы, 30 маусым. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).

8. Біріккен Ұлттар Ұйымы (1948) Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы, 10 желтоқсан № 217 А (III).

9. Қазақстан Республикасы (2005) «Экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтар туралы халықаралық пактіні ратификациялау туралы» Заңы, 21 қараша № 87. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).

10. Қазақстан Республикасы (2005) «Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіні ратификациялау туралы» Заңы, 28 қараша № 91. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).

11. Біріккен Ұлттар Ұйымы (1993) Вена декларациясы мен іс-қимыл бағдарламасы. Қолжетімді: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1027302 (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).
12. Information Commissioner's Office (ICO) (n.d.) When do we need to do a DPIA? Қолжетімді: <https://ico.org.uk/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).
13. United States Congress (2017) Future of Artificial Intelligence Act of 2017. Қолжетімді: <https://www.congress.gov/bill> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).
14. Қазақстан Республикасы (2012) «Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздігі туралы» Заңы, 6 қаңтар. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).
15. Smith, B.W. (2017) 'Automated Driving and Product Liability', Michigan State Law Review, pp. 1-74.
16. Krausová, A. (2017) 'Intersections between Law and Artificial Intelligence', International Journal of Computer (IJC), 27(1), pp. 55-68.
17. Akhmetova, S.B., Kassymzhanova, A.A. және Ibrayeva, A.S. (2025) 'Modern development of artificial intelligence technologies and problems of legal regulation of profiling and targeted advertising in Kazakhstan', Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ хабаршысы, №1 (150), б. 77-97. DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6844-2025-150-1-77-97>
18. Қазақстан Республикасы (2025) «Жасанды интеллект туралы» Заңы, 17 қараша № 230-VIII ҚРЗ. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 20 қаңтар 2026 ж.).

Ж.С. Бердиярова^{*1}, Ш.А. Саймова², Д.С. Абдуллаева³

¹Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

²РГП на ПХВ «Институт парламентаризма» при УДП РК, Астана, Казахстан

³Ташкентский государственный юридический университет, Ташкент, Узбекистан
(E-mail: ¹zhamilka85@mail.ru, ²saimova85@gmail.com, ³dilfuza.abdullayeva@yandex.ru)

Правовые вопросы использования искусственного интеллекта

Аннотация. В статье рассматриваются правовые проблемы использования технологий искусственного интеллекта. Цель исследования – анализ основных направлений правового регулирования использования искусственного интеллекта и определение путей совершенствования действующего законодательства Республики Казахстан.

В ходе исследования использованы системный, сравнительно-правовой, формально-правовой методы, а также методы анализа и синтеза. В статье показано, что широкое применение технологий искусственного интеллекта в различных сферах общественной жизни формирует новые направления правового регулирования.

Авторы анализируют взаимосвязь использования искусственного интеллекта с вопросами защиты персональных данных, кибербезопасности, прав интеллектуальной собственности и юридической ответственности. Кроме того, рассматриваются особенности правового регулирования сферы искусственного интеллекта в Республике Казахстан, а также указывается, что основные принципы правового регулирования данной области закреплены в Законе Республики Казахстан «Об искусственном интеллекте».

В статье проведён сравнительно-правовой анализ международного опыта, в том числе правовых актов Европейского Союза в сфере регулирования искусственного интеллекта. Результаты исследования показывают необходимость дальнейшего совершенствования системы

правового регулирования технологий искусственного интеллекта, гармонизации национального законодательства с международной практикой и развития правовых механизмов, обеспечивающих безопасное использование систем искусственного интеллекта.

Ключевые слова: искусственный интеллект, правовое регулирование, цифровое право, защита персональных данных, кибербезопасность, интеллектуальная собственность, закон об искусственном интеллекте.

Zh.S. Berdiyarova*¹, Sh.A. Saimova², D.S. Abdullaeva³

¹*L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan*

²*RSE on REM "Institute of Parliamentarism", Astana, Kazakhstan*

³*Tashkent State University of Law, Tashkent, Uzbekistan*

(E-mail: ¹*zhamilka85@mail.ru*, ²*saimova85@gmail.com*, ³*dilfuza.abdullayeva@yandex.ru*)

Legal problems of using artificial intelligence

Annotation. The article examines the legal issues related to the use of artificial intelligence technologies. The purpose of the study is to analyze the main directions of legal regulation of the use of artificial intelligence and to identify ways to improve the current legislation of the Republic of Kazakhstan.

The study applies system analysis, comparative legal and formal legal methods, as well as methods of analysis and synthesis. The article demonstrates that the widespread use of artificial intelligence technologies in various spheres of public life creates new directions for legal regulation.

The authors analyze the relationship between the use of artificial intelligence and issues of personal data protection, cybersecurity, intellectual property rights, and legal liability. In addition, the article examines the features of legal regulation of artificial intelligence in the Republic of Kazakhstan and notes that the main principles of legal regulation in this field are fixed in the Law of the Republic of Kazakhstan "On Artificial Intelligence".

The article also provides a comparative analysis of international experience, including legal acts of the European Union in the field of artificial intelligence regulation. The research results highlight the need to further improve the legal framework for regulating artificial intelligence technologies, harmonize national legislation with international practice, and develop legal mechanisms ensuring the safe use of artificial intelligence systems.

Keywords: artificial intelligence, legal regulation, digital law, personal data protection, cybersecurity, intellectual property, artificial intelligence law.

References

1. Қазақстан Республикасы (2015) «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» Заңы, 16 қараша. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).
2. Қазақстан Республикасы (2015) «Ақпараттың тарауы туралы» Заңы, 24 қараша. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).
3. Қазақстан Республикасы Үкіметі (2024) «Zhasandy intellekti damytudyń 2024–2029 zhyldarǵa arnalǵan tızhyrymdamasy», 24 shilde № 592 qauly. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол жеткізілген күні: 15 желтоқсан 2025 ж.).

4. Қазақстан Республикасы Үкіметі (2017) «Кибәрқауіпсіздік тұзһырымдамасы (“Қазақстанның кибәрқалқаны”)», 30 маусым № 407 қаулы. Қолзһетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол зһеткизілген күні: 15 зһелтоқсан 2025 зһ.).
5. Kusainova, M. zhәне Mehdiev, N. (2024) «V Kazahstane prinjata 5-letnjaja gosudarstvennaja programma po razvitiju iskusstvennogo intellekta». Қолзһетімді: <https://www.aa.com.tr/ru/> (Қол зһеткизілген күні: 15 зһелтоқсан 2025 зһ.).
6. Қазақстан Республикасы (1999) Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі (ерексһе бөлім), 1 шілде № 409. Қолзһетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол зһеткизілген күні: 15 зһелтоқсан 2025 зһ.).
7. Қазақстан Республикасы (2011) «Zijatkerlik menshik құқықтарын сақтау зһәне қорғау саласындағы біруңғай реттеу қаридаттары туралы келісімді ратификациялау туралы» Заңу, 30 маусым. Қолзһетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол зһеткизілген күні: 15 зһелтоқсан 2025 зһ.).
8. Birikken Ұлттар Ұжымы (1948) Адам құқықтарының зһалпыға бирдеј декларациясы, 10 зһелтоқсан № 217 А (III).
9. Қазақстан Республикасы (2005) «Јеконмикалық, әлеуметтік зһәне мәдені құқықтар туралы һалықаралық пактіні ратификациялау туралы» Заңу, 21 қараша № 87. Қолзһетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол зһеткизілген күні: 15 зһелтоқсан 2025 зһ.).
10. Қазақстан Республикасы (2005) «Азаматтық зһәне саяси құқықтар туралы һалықаралық пактіні ратификациялау туралы» Заңу, 28 қараша № 91. Қолзһетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол зһеткизілген күні: 15 зһелтоқсан 2025 зһ.).
11. Birikken Ұлттар Ұжымы (1993) Vena декларациясы мен іс-қимыл бағдарламасы. Қолзһетімді: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1027302 (Қол зһеткизілген күні: 15 зһелтоқсан 2025 зһ.).
12. Information Commissioner’s Office (ICO) (n.d.) When do we need to do a DPIA? Қолзһетімді: <https://ico.org.uk/> (Қол зһеткизілген күні: 15 зһелтоқсан 2025 зһ.).
13. United States Congress (2017) Future of Artificial Intelligence Act of 2017. Қолзһетімді: <https://www.congress.gov/bill> (Қол зһеткизілген күні: 15 зһелтоқсан 2025 зһ.).
14. Қазақстан Республикасы (2012) «Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздігі туралы» Заңу, 6 қаңтар. Қолзһетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол зһеткизілген күні: 15 зһелтоқсан 2025 зһ.).
15. Smith, B.W. (2017) ‘Automated Driving and Product Liability’, Michigan State Law Review, pp. 1-74.
16. Krausová, A. (2017) ‘Intersections between Law and Artificial Intelligence’, International Journal of Computer (IJC), 27(1), pp. 55–68.
17. Akhmetova, S.B., Kassymzhanova, A.A. zhәне Ibrayeva, A.S. (2025) ‘Modern development of artificial intelligence technologies and problems of legal regulation of profiling and targeted advertising in Kazakhstan’, L.N. Gumilev atyндағы ЕҰУ һабаршысы, №1 (150), b. 77–97. DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6844-2025-150-1-77-97>
18. Қазақстан Республикасы (2025) «Zhasandy intellekt туралы» Заңу, 17 қараша № 230-VIII ҚРЗ. Қолзһетімді: <https://adilet.zan.kz/> (Қол зһеткизілген күні: 20 қаңтар 2026 зһ.).

Авторлар туралы мәлімет:

Бердиярова Ж.С. – хат-хабар авторы, заң ғылымының кандидаты, конституциялық және азаматтық құқық кафедрасының доцент м.а., заң факультеті, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Сәтбаев көшесі, 2, 010008, Астана, Қазақстан.

Саймова Ш.А. – PhD, ҚР Парламентаризм институтының жария заңнама және мемлекеттік басқару орталығының бастығы, Мәңгілік Ел даңғылы, 8 үй, «Алтын орда» БО, 7 қабат, 010000, Астана, Қазақстан.

Абдуллаева Д.С. – PhD, халықаралық құқық және адам құқығы кафедрасының доценті, Ташкент мемлекеттік заң университеті, Сайылгох көшесі, 35, 100047, Ташкент, Өзбекстан.

Бердиярова Ж.С. – автор для корреспонденции, кандидат юридических наук, и.о. доцента кафедры конституционного и гражданского права, юридический факультет, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, ул. Сатпаева 2, 010008, Астана, Казахстан.

Саймова Ш.А. – PhD, руководитель центра публичного законодательства и государственного управления РГП на ПХВ "Институт парламентаризма" при УДП РК, проспект Мангилик Ел, дом 8, «Алтын орда» БО, 7 этаж, 010000, Астана, Казахстан.

Абдуллаева Д.С. – PhD, доцент кафедры Международного права и права человека, Ташкентский государственный юридический университет, ул. Сайилгох 35, 100047, Ташкент, Узбекистан.

Berdiyarova Zh.S. – corresponding author, Candidate of Law, Associate Professor, Department of Constitutional and Civil Law, Faculty of Law, L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2 Satpayev str., 010008, Astana, Kazakhstan.

Saimova Sh.A. – PhD, Head of the Center for Public Legislation and public administration, Institute of Parliamentarism of the Republic of Kazakhstan, 8 Mangilik El Avenue, Altyn Orda Business center, 7th floor, 010000, Astana, Kazakhstan.

Abdullaeva D.S. – PhD, Associate professor of the Department of International law and human rights, Tashkent State University of Law, Sayilgokh str. 35, 100047, Tashkent, Uzbekistan.

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).